

prof. dr hab. Stanisław Krasowicz

Nauki rolnicze

IUNG-PIB w Puławach

**Recenzja osiągnięć dr inż. Anny Nowak, ubiegającej się o nadanie
stopnia doktora habilitowanego nauk rolniczych w zakresie agronomii,
wykonana na zlecenie Dziekana Wydziału Agrobioinżynierii Uniwersytetu
Przyrodniczego w Lublinie z dn. 18.12.2017 r.**

1. Najważniejsze fakty z życiorysu zawodowego Kandydatki

Dr inż. Anna Halina Nowak urodziła się 23 stycznia 1977 roku w Kraśniku woj. lubelskie.

Dyplom magistra inżyniera rolnictwa, specjalność agrobiznes, uzyskała w roku 2000 po ukończeniu studiów i obronie pracy magisterskiej na Wydziale Rolniczym Akademii Rolniczej w Lublinie, aktualnie po zmianie noszącej nazwę Uniwersytetu Przyrodniczego.

W roku 2002 ukończyła studia podyplomowe w Akademii Rolniczej w Lublinie jako uczestnik Międzywydziałowego Podyplomowego Studium Rozwoju Obszarów Wiejskich, prowadzone przy współpracy z Université de Gand w Belgii, Université de Florence we Włoszech oraz `Ecole Nationale Supérieure Agronomique de Rennes we Francji.

W latach 2000-2006 pracowała na stanowisku asystenta w Katedrze Ekonomiki i Organizacji Agrobiznesu Akademii Rolniczej w Lublinie.

W dniu 25 kwietnia 2006 r. na mocy uchwały Rady Wydziału Ekonomiczno-Rolniczego Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, po zdaniu przewidzianych przepisami egzaminów i obronie pracy doktorskiej, uzyskała stopień doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii. Rozprawę doktorską pt. „Rola instytucji edukacyjnych w rozwoju obszarów wiejskich” przygotowała pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Mieczysława Adamowicza.

Od 2006 roku do chwili obecnej pracuje na stanowisku adiunkta w Katedrze Ekonomii i Agrobiznesu (przed zmianami organizacyjnymi była to Katedra Ekonomiki i Organizacji

Agrobiznesu, a następnie Katedra Ekonomii i Zarządzania) Wydziału Agrobiotechnologii Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.

2. Ocena osiągnięcia naukowego wymienionego 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym ... ze zmianami (Dz. U. z 2016, poz. 882) oraz pozostałego dorobku naukowego.

2.1 Ocena osiągnięcia naukowego

Wskazane przez Ocenianą osiągnięcie dotyczy oceny konkurencyjności rolnictwa Polski Wschodniej. Osiągnięcie to ma formę monografii pt. „Konkurencyjność rolnictwa Polski Wschodniej”, wydanej w roku 2017 przez Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie w serii Rozprawy Naukowe, zeszyt 389, ISBN 978-83-7259-259-0. Rozprawa ta ma objętość 200 stron. Składa się ona z 8 rozdziałów (części) o zróżnicowanej objętości, co jest pochodną treści.

Rozdział 1 zatytułowany „Wstęp” o objętości 7,5 strony przedstawia cele (główny i szczegółowe) oraz hipotezy badawcze. Jednocześnie Autorka, w formie syntetycznej, przedstawia przesłanki uzasadniające wybór problematyki badań. Omawia też zakres pracy, metodykę oraz źródła informacji.

W rozdziale 2 „Konkurencyjność w teorii ekonomii” (14 stron) zaprezentowany został problem konkurencyjności, rozpatrywany przez pryzmat teorii ekonomii. Warto podkreślić, że problem ten jest analizowany w sposób wieloaspektowy. Treścią rozdziału 2 są bowiem problemy charakterystyki zjawiska konkurencyjności, związków między konkurencją a konkurencyjnością, pojęcia konkurencyjności z perspektywy różnych poziomów zarządzania, specyfiki konkurencyjności rolnictwa i jej złożoności. Autorka dokonuje też bardzo wnikliwej oceny stanu badań nad konkurencyjnością, wskazując na istnienie luk i nisz informacyjnych, uzasadniających wybór tematyki badań zaprezentowanych w monografii.

Rozdział 3 noszący tytuł „Determinanty i mierniki oceny konkurencyjności rolnictwa” ma objętość 19 stron. Jest on podzielony na 4 podrozdziały, wyodrębnione w sposób przemyślany i uzasadniony specyfiką treści merytorycznej. Zakres analizy przedstawionej w rozdziale 3, jak wskazują tytuły podrozdziałów, obejmuje następujące problemy:

- 1) Czynniki kształtujące konkurencyjność rolnictwa;
- 2) Determinanty konkurencyjności gospodarstw rolnych;

- 3) Polityka interwencyjna w rolnictwie jako czynnik poprawy jego konkurencyjności;
- 4) Mierniki konkurencyjności rolnictwa.

Wskazany wyżej zakres analizy, przedstawionej w rozdziale 3 jest przesłanką kompleksowej oceny konkurencyjności rolnictwa województw Polski Wschodniej. Analiza ta została przeprowadzona na 2 poziomach. Pierwszy z nich dotyczy konkurencyjności sektora rolnego w poszczególnych województwach, a drugi odnosi się do gospodarstw rolnych jako podstawowych podmiotów sektora rolnego, kształtujących jego konkurencyjność.

W rozdziale tym Autorka wskazuje na celowość stosowania w ocenie konkurencyjności rolnictwa mierników syntetycznych, uwzględniających cały szereg cech diagnostycznych, często rozpatrywanych w sposób zindywidualizowany i subiektywny. Za bardzo istotny uważam wniosek sformułowany w końcowej części tego rozdziału, a wskazujący na konieczność oceny i konfrontowania konkurencyjności czynnikowej charakteryzującej potencjał rolnictwa i konkurencyjności wynikowej, ilustrującej rzeczywiste wykorzystanie tego potencjału.

Badania przedstawione w monografii dotyczą 5 województw Polski Wschodniej, charakteryzujących się niższym poziomem rozwoju gospodarczego i jak słusznie zauważa to Autorka, zasługujących na miano regionów peryferyjnych. Za niewątpliwy walor pracy uważam wyraźne wskazanie na potrzebę i konieczność rozpatrywania problemu konkurencyjności rolnictwa z uwzględnieniem specyfiki i poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych województw lub ich grup. Problemy te, w sposób szeroki i ciekawy, zostały przedstawione w rozdziale 4 zatytułowanym „Rola rolnictwa w budowaniu konkurencyjności regionów peryferyjnych”. Rozdział ten ma objętość nieco ponad 15 stron. Zawiera on przekonujące uzasadnienie wyboru obszaru objętego analizą konkurencyjności. Na stronie 49 monografii jest zapis „W Polsce za regiony peryferyjne uznaje się obszar pięciu województw Polski Wschodniej tj. województwa: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie. Regiony te zaliczane są do najbiedniejszych w Unii Europejskiej”.

W rozdziale 4 rola rolnictwa w budowaniu, a raczej kształtowaniu konkurencyjności regionów peryferyjnych jest analizowana z uwzględnieniem istniejących uwarunkowań i celów strategicznych.

Zakres rozważań przedstawionych w rozdziale 4 charakteryzują tytuły podrozdziałów:

- 4.1 Peryferyjność regionalna – ujęcie teoretyczne.
- 4.2 Peryferyjność geograficzna i ekonomiczna Polski Wschodniej.
- 4.3 Rola rolnictwa w budowaniu konkurencyjności regionu.
- 4.4 Rolnictwo w strategiach rozwoju województw Polski Wschodniej.

W rozdziale tym Autorka udowodniła, że rolnictwo może odgrywać dużą rolę w kształtowaniu poziomu konkurencyjności regionów peryferyjnych.

Uważam, że wartość poznawczo-informacyjna rozdziału 4 polega również na wskazaniu różnic pomiędzy województwami tworzącymi obszar Polski Wschodniej, a także na przedstawieniu znaczenia i perspektywicznych kierunków rolnictwa w świetle istniejących strategii rozwoju poszczególnych województw.

W pełni podzielam pogląd Autorki, zaznaczony na stronie 63 „Zróżnicowanie polskich województw pod względem posiadanych zasobów, sposobu ich wykorzystania, a także poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego determinuje różne podejście do rozwoju sektora rolnego w poszczególnych województwach. Uzasadnia to jednocześnie potrzebę prowadzenia badań nad konkurencyjnością rolnictwa w układzie regionalnym”.

Treścią rozdziału 5 (objętość 17 stron) jest analiza miejsca rolnictwa w gospodarce województw Polski Wschodniej. Rozważania na ten temat zostały przedstawione w 4 podrozdziałach:

- 5.1 Teoria regionalnego zróżnicowania rolnictwa .
- 5.2 Rolnictwo jako sektor gospodarki narodowej.
- 5.3 Specjalizacja regionalna rolnictwa.
- 5.4 Rola rolnictwa w rozwoju biogospodarki.

Rozdział ten, obok wartości poznawczej ma istotne znaczenie metodyczne. Według mnie znaczenie metodyczne badań pokazuje ostatni akapit rozdziału 5, zamieszczony na stronie 80 „Rozważania przeprowadzone w niniejszym rozdziale pozwoliły na potwierdzenie hipotezy o istotnej roli rolnictwa w gospodarce województw Polski Wschodniej. Dowiodła tego analiza wpływu rolnictwa na wskaźniki makroekonomiczne, jak również ocena specjalizacji regionalnej w zakresie rolnictwa. Uzasadnia to potrzebę poszukiwania źródeł poprawy konkurencyjności tego sektora w badanych województwach. Zróżnicowana struktura gospodarcza poszczególnych

województw w połączeniu z różnym poziomem ich rozwoju wskazuje jednak na konieczność indywidualnego podejścia do kwestii rozwoju rolnictwa w każdym z nich”.

Moim zdaniem, ten cytat świadczy wymownie o doświadczeniu badawczym i umiejętnościach metodycznych Autorki, zdecydowanie przeciwstawiającej się zbyt daleko idącym uogólnieniom i generalizacji opinii o polskim rolnictwie. Za cenne uważam także podkreślenie znaczenia biogospodarki jako koncepcji zmierzającej do „zniwelowania negatywnego oddziaływania produkcji na środowisko naturalne”.

Zgodnie z przyjętą metodyką badań w rozdziale 6 pt. „Konkurencyjność rolnictwa w województwach Polski Wschodniej” (objętość 49 stron), Autorka przedstawiła ocenę poziomu konkurencyjności rolnictwa Polski Wschodniej zarówno w ujęciu czynnikowym jak i wynikowym, na tle pozostałych regionów.

Uważam, że ten rozdział świadczy pozytywnie o umiejętnościach analitycznych i dojrzałości oraz samodzielności badawczej Habilitantki. Dowodem tego jest sposób przeprowadzenia i zakres analizy, jej osadzenie w realiach społeczno-gospodarczych oraz uwarunkowaniach przyrodniczych i ekonomiczno-organizacyjnych województw Polski Wschodniej. Przeprowadzona analiza świadczy o znajomości specyfiki rolnictwa jako działu gospodarki narodowej, a jednocześnie jednego z elementów składowych agrobiznesu. Na podkreślenie zasługują również analizy w ujęciu dynamicznym, mimo relatywnie krótkiego okresu badań, pokazujące zmiany w rolnictwie Polski Wschodniej w latach 2010-2012.

Rozdział ten oceniam bardzo pozytywnie zarówno z uwagi na metodykę badań jak i sposób analizy ich wyników z wykorzystaniem wielu metod statystycznych i ekonometrycznych. Uważam, że w tym rozdziale Autorka wykazała się dużymi umiejętnościami w zakresie wyboru i stosowania metod oraz interpretacji wyników badań. Wykazała się również umiejętnością formułowania hipotez badawczych i sprawdzania ich słuszności.

Według mnie, świadczy o tym, między innymi, sposób w jaki potwierdziła słuszność hipotezy o istnieniu współzależności pomiędzy konkurencyjnością rolnictwa i poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Uważam, że w przedstawionym w monografii porównaniu województw Polski Wschodniej z punktu widzenia konkurencyjności rolnictwa należało mocniej zaakcentować, że jednostki te

nie są obszarami jednorodnymi. Ich wewnętrzne zróżnicowanie pod względem warunków przyrodniczych (siedliskowych) i organizacyjno-ekonomicznych jest, według mnie, jednym z wyznaczników ogólnego potencjału konkurencyjnego (konkurencyjności czynnikowej) i stopnia jego wykorzystania (konkurencyjności wynikowej). Nie jest to jednak zarzut, lecz sugestia do ewentualnego wykorzystania w dalszych badaniach i ocenach.

Moją pozytywną opinię, o umiejętnościach analityczno-metodycznych Autorki, potwierdza też analiza treści rozdziału 7 „Konkurencyjność gospodarstw rolnych w województwach Polski Wschodniej w świetle danych FADN”. Rozdział ten ma objętość 38 stron i składa się z 4 podrozdziałów. Wykorzystując wyniki gospodarstw z Polski Wschodniej, objętych systemem rachunkowości FADN Autorka przeprowadziła analizę elastyczności procesu produkcyjnego oraz produktywności zaangażowanych czynników produkcji tj. ziemi, pracy, kapitału. Ponadto dokonała również oceny wpływu wykształcenia kierowników badanych gospodarstw na produktywność czynnika pracy. Za istotną uważam konkluzję zamieszczoną na stronie 167 „Poprawa jakości kapitału ludzkiego może jednocześnie stanowić szansę wzrostu efektywności rolnictwa w regionach o niższym poziomie jego rozwoju, gdzie poprawa relacji pomiędzy czynnikami produkcji jest utrudniona ze względu na problemy strukturalne tego sektora”.

Dobór wskaźników i sposób przeprowadzenia analizy gospodarstw, jako podmiotów wpływających na konkurencyjność rolnictwa w regionie, świadczą o bardzo dobrej znajomości metod analizy ekonomiczno-rolniczej na poziomie gospodarstw rolnych. Pragnę również zaznaczyć, że Autorka wielokrotnie konfrontuje wyniki swoich badań z poglądami innych badaczy. Wykazuje się też niezwykle cenną umiejętnością analizy zależności i związków przyczynowo-skutkowych, nie ograniczając oceny tylko do prostych porównań liczb i wskaźników w różnych przekrojach.

Rozważania przedstawione w rozdziale 7 w sposób istotny wpisują się do dorobku ekonomiki rolnictwa, gdyż wzbogacają i poszerzają wiedzę w zakresie oceny wpływu kapitału ludzkiego na produktywność pracy w gospodarstwach rolnych. Prowadzone dotychczas w różnych ośrodkach naukowych (m.in. w SGGW) badania, z całą pewnością, wymagają poszerzenia i aktualizacji, gdyż niektóre z nich były prowadzone kilkanaście lat temu, na mniejszych próbach gospodarstw.

W rozdziale 8 „Podsumowanie i wnioski” objętość (6,5 strony) Autorka podsumowała wyniki swoich badań w formie 17 obszernych wniosków, odzwierciedlających całokształt badań i analiz.

Podzielam pogląd Autorki (zapisany na stronie 168), że praca stanowi próbę wypełnienia luki w zakresie badań nad konkurencyjnością rolnictwa w Polsce w przekroju regionalnym. Uważam ponadto, że jest ona znaczącym wkładem do badań z zakresu regionalizacji prowadzonych w różnych ośrodkach krajowych i zagranicznych, przez specjalistów z zakresu rolnictwa, ekonomii, polityki regionalnej czy planowania strategicznego.

Kolejne części pracy to streszczenia w języku polskim i angielskim, każde po 2 strony, charakteryzujące w sposób syntetyczny metodykę i wyniki przeprowadzonych badań nad konkurencyjnością rolnictwa Polski Wschodniej.

Monografia zawiera w tekście 56 starannie przygotowanych, czytelnych tabel oraz 9 rycin (rysunków). Wykaz piśmiennictwa zamieszczony na 22 stronach, obejmuje aż 468 pozycji, poprawnie dobranych z punktu widzenia treści monografii, zakresu analizy, stawianych hipotez oraz celów badań (głównego i szczegółowych). Na ostatniej stronie pracy podano też wykaz wykorzystanych aktów prawnych i stron internetowych.

Pozytywnie oceniam dobór metod analizy i wskaźników. Układ pracy i kolejność rozdziałów umożliwiają analizę problemu konkurencyjności rolnictwa w sposób wieloaspektowy, ale jednocześnie tworzą płaszczyznę do oceny kompleksowej i podsumowania badań. Walorem pracy jest jej syntetyczny charakter, przy równoczesnym przedstawieniu dużego ładunku ciekawych i oryginalnych informacji, w sposób czytelny i zrozumiały. Ten walor monografii zasługuje na podkreślenie, gdyż dość często przejawia się obecnie tendencja do przygotowywania prac kwalifikacyjnych o dużej objętości.

Wybór tematu, koncepcję, sposób przeprowadzenia i interpretację wyników badań zaprezentowanych w monografii oceniam bardzo pozytywnie. Uważam, że w/w monografia jako samodzielne opracowanie autorskie ma dużą wartość merytoryczną oraz znaczenie metodyczne i stanowi istotny, znaczący wkład do dorobku nauk rolniczych w zakresie analiz regionalnych a także w zakresie ekonomiki i organizacji rolnictwa. Stwierdzenie to oparłem na gruntownej i wnikliwej analizie monografii,

biorąc pod uwagę stan badań w tej dziedzinie, walory merytoryczne, znaczenie metodyczne i przydatność praktyczną monografii lub jej części dla różnych grup odbiorców – czytelników.

Uważam, że pewnym mankamentem monografii jest niedostrzeganie przydatności wyników przeprowadzonych badań do kształtowania kierunków działalności doradczej i ocen jej skuteczności (efektywności). Autorka mówi o możliwości wykorzystania wyników badań przez jednostki samorządu terytorialnego (wniosek 17 str. 174) w zakresie działań przyczyniających się do wzrostu konkurencyjności sektora rolnego badanych województw.

Według mnie, propagatorem tych działań było i jest doradztwo rolnicze (ODR), poprzednio podporządkowane władzom samorządowym województw, a obecnie Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Moim zdaniem, rola doradztwa uwidacznia się we wszystkich województwach Polski Wschodniej. Działalność specjalistów ODR, w sposób znaczący, przyczyniła się do poprawy konkurencyjności i innowacyjności dużej grupy gospodarstw rolnych, ukierunkowanych na produkcję towarową. W sposób wyraźny jest to widoczne na przykładzie działalności Podlaskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Szepietowie. Obecna pozycja gospodarstw specjalizujących się w towarowej produkcji mleka, wykorzystujących nowe, innowacyjne rozwiązania technologiczne w zakresie produkcji i wykorzystania pasz w województwie podlaskim jako regionie peryferyjnym jest, między innymi, także efektem współpracy kierowników gospodarstw z doradztwem. Problem ten jest również widoczny w odniesieniu do działalności Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego (LODR) w Końskowoli.

Oceniając monografię, wskazaną jako osiągnięcie naukowe stwierdzam, że jest ona oparta na bogatym i różnorodnym materiale źródłowym i wnosi znaczący wkład do nauk rolniczych. Wzbogaca i porządkuje wiedzę o konkurencyjności rolnictwa w Polsce, a w szczególności w 5 województwach określanych mianem Polski Wschodniej. Praca może stanowić wzór (przykład metodyczny) do badań prowadzonych w innych regionach Polski. Monografia ta skłania do pogłębiania analiz, ich kontynuowania w kolejnych okresach, ale może też być przesłanką do dyskusji interdyscyplinarnych. Znaczna część wyników powinna być również wykorzystana

w działalności szkoleniowo-informacyjnej prowadzonej dla różnych grup zainteresowanych (parlamentarzyści, samorządy, doradztwo, administracja).

Pod względem merytorycznym, metodycznym i poznawczym monografię pt. „Konkurencyjność rolnictwa Polski Wschodniej” oceniam jednoznacznie pozytywnie.

Wkład monografii dr Anny Nowak pt. „Konkurencyjność rolnictwa Polski Wschodniej” do nauk rolniczych polega przede wszystkim na:

- usystematyzowaniu wiedzy z zakresu konkurencyjności rolnictwa;
- wprowadzeniu autorskiego zestawu wskaźników charakteryzujących konkurencyjność w ujęciu czynnikowym i wynikowym;
- próbie kompleksowej oceny konkurencyjności rolnictwa Polski Wschodniej;
- wskazaniu czynników kształtujących konkurencyjność;
- wykazaniu zależności pomiędzy konkurencyjnością rolnictwa i poziomem rozwoju regionalnego;
- ocenie wpływu kapitału ludzkiego na poziom konkurencyjności gospodarstw;
- interdyscyplinarnym spojrzeniu na problem konkurencyjności rolnictwa w regionach;
- wskazaniu rekomendacji dla polityki rolnej i regionalnej oraz dla jednostek samorządu terytorialnego.

2.2 Ocena pozostałego opublikowanego dorobku naukowego

Dorobek naukowy dr inż. Anny Nowak jest znaczący. Obejmuje on bowiem 93 publikacje naukowe (łącznie z monografią wskazaną jako osiągnięcie naukowe) oraz jedną pracę popularno-naukową; 73 prace (tj. 78,5%) powstały po uzyskaniu stopnia doktora, w tym 30 prac samodzielnych oraz 43 prace współautorskie. W przypadku 23 prac Oceniana jest pierwszym autorem. W swoim dorobku posiada 7 prac opublikowanych w czasopismach naukowych posiadających współczynnik wpływu Impac Factor (IF) znajdujących się na liście Journal Citation Reports (JCR). Łączny IF wynosi 4,86. Po uzyskaniu stopnia doktora Oceniana opublikowała 7 prac w czasopismach JCR, 45 prac w pozostałych wydawnictwach recenzowanych, 3 artykuły z konferencji i czasopismach indeksowanych w bazie Web of Science, 4 monografie i rozprawy naukowe (łącznie z monografią przedstawioną jako osiągnięcie naukowe), 1 rozdział w monografii w języku obcym oraz 11 rozdziałów

w monografiach w języku polskim, 19 prac w których Habilitantka jest autorką lub współautorką zostało opublikowanych w języku angielskim. Łączna liczba punktów za publikacje według list MNiSW, z uwzględnieniem punktacji obowiązującej w okresie ukazania się prac, wynosi 752, w tym 682 pkt (tj. ponad 90 %) dotyczy dorobku publikacyjnego, po uzyskaniu stopnia doktora. Liczba publikacji naukowych w bazie Web of Science wynosi 9, a liczba cytowań według tej bazy 14. Indeks Hirscha według bazy Web of Science wynosi 2, a według bazy Google Scholar 5. Według bazy Google Scholar prace dr Anny Nowak były cytowane 108 razy. Generalnie ocena dorobku publikacyjnego w punktach została sporządzona przez Habilitantkę prawidłowo, z uwzględnieniem zmian punktacji w wykazie MNiSW w latach. Dostrzegam 3 drobne usterki lub wątpliwości, być może dyskusyjne:

- 1) Według mnie, zweryfikowania wymaga liczba punktów przypisana poz. 45. Z wykazu MNiSW poz.1388 *Studia Ekonomiczne* Nr ISSN 2083-8611 wynika, że powinno być 4 pkt, a nie 7;
- 2) W wykazie MNiSW nie znalazłem czasopisma bułgarskiego w którym, jak podaje Habilitantka, jest zamieszczony artykuł wyszczególniony w poz. 36 dorobku publikacyjnego. Kwestia ta wymaga wyjaśnienia, ewentualnie korekty, polegającej na zmniejszeniu liczby punktów o 10;
- 3) Publikacja wymieniona w poz. 71 ma, moim zdaniem, raczej charakter materiałów konferencyjnych i za dyskusyjne uważam przypisanie jej liczby 5 punktów.

Po ewentualnym uwzględnieniu wskazanych, przeze mnie usterek ogólna liczba punktów zmniejszyłaby się o 18 (3+10+5) i wynosiłaby odpowiednio po uzyskaniu stopnia doktora 664 pkt, a łącznie 734, nieznacznie tylko zmieniając relatywnie wysoki „dorobek punktowy” Habilitantki.

Prace z listy MNiSW były publikowane w różnych wydawnictwach docierających do szerokiego, a zarazem zróżnicowanego grona zainteresowanych. Wyniki swoich badań dr Anna Nowak publikowała, między innymi, w takich czasopismach i wydawnictwach naukowych jak: *Acta Scientiarum Polonorum Oeconomia*, *Journal of Agribusiness and Rural Development*, *Roczniki Naukowe SERiA*, *Zagadnienia Doradztwa Rolniczego*, *Polish Journal of Agronomy, Economics and Regional Studies*,

zeszyty uczelni. Jedna z prac, jak podała Habilitantka, została opublikowana w *Bulgarian Journal of Agricultural Science*.

Według mojej oceny, prace dr inż. Anny Nowak wnoszą nowe podejście metodyczne, skłaniają do dyskusji i pogłębiania badań, zawierają szereg istotnych treści informacyjno-poznawczych oraz propozycji metodycznych do badań rolniczych i ekonomiczno-rolniczych. Dostrzegam zróżnicowanie ich poziomu naukowego, ale także tendencję do poprawy wartości naukowej. Na kierunki zainteresowań naukowych Kandydatki istotny wpływ miało miejsce pracy tj. Katedra, obecnie po zmianach nosząca nazwę Katedra Ekonomii i Agrobiznesu, wchodząca w skład Wydziału Agrobioinżynierii Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. Działalność naukowa dr Anny Nowak w sposób wyraźny jest związana z kierunkami badań Katedry, w której pracowała. Warto jednak podkreślić, że w zainteresowaniach naukowych Ocenianej nastąpiła też zmiana. W pierwszym okresie pracy zajmowała się problemami rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. Przedmiotem Jej zainteresowania były głównie problemy znaczenia i roli instytucji edukacyjnych w rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. Badania z tego zakresu realizowała w ramach tematów działalności statutowej, a także uczestnicząc w międzynarodowym projekcie badawczym KBN 6P06P13321 „Rola podmiotów gospodarczych, instytucji i społeczności lokalnych w zrównoważonym rozwoju wsi i rolnictwa”. Projekt ten był realizowany w Katedrze Polityki Agrarnej i Marketingu SGGW w Warszawie (z którą dr Anna Nowak współpracowała) przy współpracy Uniwersytetu Cornell w USA, w latach 2002-2004. Badania z tego zakresu Oceniana kontynuowała jako główny wykonawca projektu badawczego (promotorskiego) 3PR10025 „Rola instytucji edukacyjnych w rozwoju obszarów wiejskich”, realizowanego w Katedrze Ekonomiki i Organizacji Agrobiznesu Akademii Rolniczej w Lublinie, w latach 2003-2005. Ten kierunek zainteresowań naukowych zaowocował rozprawą doktorską, którą Pani Anna Nowak obroniła w 2006 roku na Wydziale Ekonomiczno-Rolniczym SGGW w Warszawie.

Analiza dorobku naukowego dr inż. Anny Nowak po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych wskazuje, że dorobek ten jest wyraźnie ukierunkowany i obejmuje 5 nurtów badawczych, często komplementarnych względem siebie.

Główne kierunki zainteresowań badawczych dr Anny Nowak w okresie po 2006 roku to:

- 1) Konkurencyjność rolnictwa i gospodarstw rolnych z uwzględnieniem aspektów regionalnych i międzynarodowych;
- 2) Przekształcenia strukturalne w rolnictwie, zmiany efektywności wykorzystania czynników produkcji w tym sektorze oraz ich determinanty;
- 3) Zróżnicowanie przestrzenne rolnictwa w Polsce oraz w Unii Europejskiej.
- 4) Uwarunkowania rozwoju rolnictwa i gospodarstw rolnych ze szczególnym uwzględnieniem kapitału ludzkiego;
- 5) Biogospodarka jako koncepcja rozwoju regionów rolniczych.

Pragnę podkreślić, że badania mieszczące się w ramach tych kierunków dotyczyły (i nadal dotyczą) problemów o dużym znaczeniu praktycznym, istotnych dla rolników, doradców oraz władz samorządowych i teoretycznym (metodycznym), wynikającym z przekonania o konieczności dokonywania ocen kompleksowych i wieloaspektowych, dający obiektywny obraz sytuacji rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce, na tle krajów Unii Europejskiej.

Problematyka konkurencyjności rolnictwa była głównym wyznacznikiem zainteresowań naukowych dr inż. Anny Nowak. Dokonania z tego zakresu Oceniana przedstawiła w formie monografii, która w pełni zasługuje na miano osiągnięcia naukowego. Można jednak dostrzec, że tematyka konkurencyjności w ujęciu wieloaspektowym była też przedmiotem badań i prac, które powstawały sukcesywnie w ramach tego kierunku badań. Jako Autorka lub Współautorka dr inż. Anna Nowak podejmowała ważne, ale jednocześnie trudne, wymagające rozległej wiedzy wątki badawcze takie jak ocena potencjału konkurencyjności (5 prac), pozycja konkurencyjna polskiego rolnictwa w Unii Europejskiej, z uwzględnieniem handlu międzynarodowego (4 prace), konkurencyjność rozpatrywana przez pryzmat zrównoważonego rozwoju. Oceniana stale poszerzała swoje zainteresowania o nowe problemy i wątki badawcze.

Analiza problematyki konkurencyjności rolnictwa w ujęciu międzynarodowym z wykorzystaniem danych EUROSTATU i danych sieci gospodarstw prowadzących rachunkowość w systemie FADN skierowała uwagę dr Anny Nowak na obszary znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji tzw. obszary peryferyjne lub problemowe. Do takich obszarów należą województwa Polski Wschodniej. Warto podkreślić, że w analizach konkurencyjności na różnych poziomach Oceniana potrafi umiejętnie łączyć i wykorzystywać wiedzę z zakresu rolnictwa oraz ekonomii czy ekonomiki

rolnictwa. Wzbogaca to i obiektywizuje oceny, m. in., z uwagi na wnikliwą analizę uwarunkowań przyrodniczych oraz na ocenę siły oddziaływania różnych grup uwarunkowań na rozwój rolnictwa.

Oceniana dostrzega zmiany w rolnictwie, ich dynamikę i zróżnicowanie regionalne. Znalazło to odzwierciedlenie w badaniach nad przekształceniami strukturalnymi w rolnictwie, analizą zmian efektywności wykorzystania podstawowych czynników produkcji tj. ziemi, pracy, kapitału, z uwzględnieniem determinant. Na podkreślenie zasługuje fakt, że Oceniana nie ograniczała swoich badań do prostych porównań, lecz konsekwentnie dążyła do kwantyfikacji zależności, wykorzystując szereg metod ekonometrycznych, m. in., trójczynnika funkcję produkcji Cobb-Douglasa.

Dr Anna Nowak posiada niezwykle ważną umiejętność jaką jest dostrzeganie zależności przyczynowo-skutkowych na różnych poziomach zarządzania (gospodarstwo, grupy gospodarstw, region, kraj). Moim zdaniem, walorem Jej zainteresowań badawczych jest umiejętność identyfikacji i selekcji oraz hierarchizacji czynników rozwoju rolnictwa. Akcesja Polski do Unii Europejskiej także wpłynęła na rozszerzenie zainteresowań badawczych Ocenianej poprzez uwzględnianie w porównaniach międzynarodowych „starych” i „nowych” krajów Unii Europejskiej. W swoich pracach dr Anna Nowak wskazuje na aspekty regionalne rozwoju rolnictwa, zarówno w Polsce jak i w całej Unii Europejskiej. Dostrzega konieczność i znaczenie polityki spójności, mającej na celu zmniejszenie dysproporcji w poziomie rozwoju między krajami i regionami. Za godne podkreślenia uważam dążenie do stosowania w badaniach zróżnicowania przestrzennego mierników syntetycznych uwzględniających potencjał produkcyjny rolnictwa, efektywność jego wykorzystania a także konkurencyjność. Świadczą o tym, m. in., 2 prace IF oraz szereg prac z listy MNiSW.

Analizując uwarunkowania rozwoju rolnictwa i gospodarstw rolnych ze szczególnym uwzględnieniem roli kapitału ludzkiego dr Anna Nowak przedstawiła wyniki swoich badań w bardzo szerokim ujęciu, w różnych wydawnictwach (łącznie 28 prac). Tak znaczny udział tej tematyki w dorobku naukowym wiąże się z docenianiem jej rangi i znaczenia, ale także z dostrzeganiem pewnej luki (niszy) informacyjnej w tym zakresie. Wpływ kapitału ludzkiego na innowacyjność i konkurencyjność rolnictwa, oraz na dochodowość gospodarstw rolnych w ostatnich

latach nabiera szczególnego znaczenia, m. in., z uwagi na miejsce Polski z Unii Europejskiej, a także ze względu na wpływ procesów globalizacji na możliwości rozwoju rolnictwa i gospodarstw rolnych. Za ważne w aspekcie praktycznego wykorzystania uważam również badania mikroekonomiczne Habilitantki nad wpływem kapitału ludzkiego na produktywność pracy w towarowych gospodarstwach rolnych (8 prac).

Niewątpliwie nowym, ale znaczącym kierunkiem zainteresowań naukowych dr Anny Nowak jest spojrzenie na biogospodarkę jako koncepcję rozwoju regionów rolniczych. Oceniana nie tylko zapoznała się z tą koncepcją, ale uwzględniła ją w swoich badaniach. W I okresie tych badań skoncentrowała się na ocenie potencjału trzech sektorów tj. rolnictwa, przemysłu spożywczego oraz sfery handlu żywnością. Natomiast w kolejnym etapie badań podjęła próbę oceny możliwości aktualnego i perspektywicznego wdrażania koncepcji biogospodarki, jako działania dynamizującego rozwój regionów peryferyjnych. W badaniach z tego zakresu szczególny akcent dr Anna Nowak położyła na instrumenty wsparcia biogospodarki w województwie lubelskim, zaliczanym do regionów peryferyjnych UE, a także do grupy województw Polski Wschodniej. Należy zaznaczyć, że w ramach tego kierunku zainteresowań Oceniana współpracuje z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego, wspierając merytorycznie działania mające na celu wdrażanie koncepcji biogospodarki jako inteligentnej specjalizacji Lubelszczyzny. Dowodem i efektem współpracy z samorządem województwa lubelskiego jest monografia naukowa pt. „Biogospodarka jako szansa regionów peryferyjnych” wydana w 2016 r. przez Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie (ISBN 978-83-7259-254-5). Dr Anna Nowak miała znaczący udział w opracowaniu koncepcji tej wieloautorskiej monografii, jako samodzielna autorka 2 rozdziałów i pierwszy autor jednego z rozdziałów.

2.3 Podsumowanie

Wskazane przez Habilitantkę osiągnięcie z punktu widzenia wkładu w rozwój nauk rolniczych oceniam pozytywnie. O takiej ocenie decyduje zarówno pozytywna ocena znaczenia i oryginalności problemu (istoty osiągnięcia) jak i wykorzystanego materiału oraz zastosowanej oryginalnej metodyki. Przedstawione do oceny osiągnięcie ma zarówno znaczenie teoretyczne, poznawcze oraz metodyczne jak i praktyczne.

Efekty działalności dr inż. Anny Nowak w ramach 5 wskazanych pozostałych kierunków działalności badawczej, ujętych w autoreferacie poza osiągnięciem głównym

są, moim zdaniem, wartościowe i oceniam je również pozytywnie. Uważam, że stanowią one znaczące dopełnienie osiągnięcia naukowego. Jednocześnie świadczą o wyraźnym ukierunkowaniu zainteresowań naukowych Habilitantki. Warto podkreślić, że zainteresowania te dotyczą problemów o dużym znaczeniu praktycznym i teoretycznym (naukowym) i w znacznej części są osadzone w realiach województw Polski Wschodniej (w tym woj. lubelskiego) jako regionów wymagających wsparcia. Ponadto uważam, że dorobek naukowy dr inż. Anny Nowak jest przykładem dobrego łączenia wiedzy z zakresu rolnictwa z umiejętnością analizy ekonomicznej. Świadczy on również o umiejętności podejmowania nowych wątków badawczych, wynikających z aktualnych i perspektywicznych uwarunkowań i konsekwentnego ich rozwiązywania, przy jednoczesnym, stałym dążeniu do doskonalenia warsztatu badawczego i umiejętności publikacyjnych.

3. Ocena istotnej aktywności badawczej, współpracy międzynarodowej, dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego Habilitantki, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku.

Dr inż. Anna Nowak wykazywała szeroką i wielokierunkową aktywność badawczą. Początkowo prowadziła badania w ramach projektów finansowanych ze środków przeznaczanych na badania własne i statutowe Uczelni. Przed doktoratem badania te dotyczyły rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem znaczenia instytucji edukacyjnych. Drugim nurtem badań statutowych prowadzonych w ówczesnej Katedrze Ekonomiki i Organizacji Agrobiznesu (obecnie jest to Katedra Ekonomii i Agrobiznesu) Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie była konkurencyjność w agrobiznesie. Udział w tych badaniach przyczynił się do ukierunkowania i ukształtowania zainteresowań naukowych dr inż. Anny Nowak. Wpłynął również na tematykę Jej dorobku publikacyjnego.

Jak już wcześniej wspomniano, dr Anna Nowak w latach 2002-2004 uczestniczyła, jako wykonawca, w realizacji międzynarodowego projektu badawczego pt. „Rola podmiotów gospodarczych, instytucji, społeczności lokalnych w zróżnicowanym rozwoju wsi i rolnictwa”. Natomiast w latach 2003-2005 była głównym wykonawcą projektu promotorskiego pt. „Rola instytucji edukacyjnych w rozwoju obszarów wiejskich” realizowanego w Katedrze Ekonomiki i Organizacji Agrobiznesu Akademii Rolniczej

w Lublinie. W późniejszym okresie tj. po uzyskaniu stopnia doktora brała udział jako uczestnik w szkoleniach, realizowanych w ramach projektów ukierunkowanych na podnoszenie wiedzy, kwalifikacji i umiejętności praktycznych. W latach 2006-2010 był to projekt „Promocja nauki – szansą Lublina. Nauka w biznesie”. Był to również projekt „Ekolandia” realizowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – Priorytet VIII Regionalne kadry gospodarki, działanie 8.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie. Dr inż. Anna Nowak występowała również, w październiku 2013 roku, w roli eksperta w zadaniu „Analiza podmiotów oraz powiązań kooperacyjnych w sektorze rolno-spożywczym w kontekście zarządzania regionalnym łańcuchem dostaw żywności”, realizowanym w ramach projektu pn. „Regionalny system zarządzania zmianą gospodarczą” przez Departament Gospodarki i Innowacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego – Program Operacyjny Kapitał Ludzki, poddziałanie 8.1.4 Przewidywanie zmiany gospodarczej.

W latach 2011-2012 dr Anna Nowak była kierownikiem zadania badawczego dofinansowanego z dotacji MNiSW ukierunkowanego na prowadzenie badań naukowych służących rozwojowi młodych naukowców (nr RKO/MN/2). Natomiast w roku 2016 Oceniana była członkiem zespołu badawczego w projekcie współfinansowanym przez Unię Europejską w ramach pomocy technicznej PROW na lata 2014-2020, a realizowanym na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi przez firmę ECORYS Polska Sp. z o. o. Projekt ten dotyczył oceny ex ante celowości zastosowania instrumentów finansowych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Ponadto Oceniana była recenzentem wniosku w programie Ventures; konkurs nr 6/2010 w ramach działalności Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej w Warszawie.

Mam pełną świadomość, że praca na uczelni wpływa w sposób istotny na kierunki i strukturę działalności pracowników naukowych. Powoduje ona, że w całokształcie działalności znaczący, relatywnie wysoki udział ma dydaktyka.

W instytutach badawczych podległych MRiRW ten kierunek działalności ma marginalne znaczenie, co stwarza znacznie większe możliwości zaangażowania pracowników w realizację projektów badawczych krajowych i międzynarodowych w porównaniu do pracowników uczelni. Jednak Oceniana potrafiła harmonijnie łączyć różne formy aktywności naukowej z dydaktyką.

Dokonania dr inż. Anny Nowak w zakresie działalności dydaktycznej oceniam bardzo wysoko zarówno z uwagi na ich wielokierunkowość i zróżnicowany poziom kształcenia (studia stacjonarne i niestacjonarne I i II stopnia, studia podyplomowe) jak i szeroki zakres tematyki.

Działalność dydaktyczna dr Anny Nowak była realizowana na różnych kierunkach studiów Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. Obejmowała ona opracowywanie modułów kształcenia oraz prowadzenie wykładów, ćwiczeń oraz seminariów dyplomowych na następujących kierunkach studiów: agrobiznes, rolnictwo, ekonomia, hipologia i jeździectwo, turystyka i rekreacja, inżynieria środowiska, doradztwo w obszarach wiejskich. Na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych I i II stopnia Habilitantka prowadziła zajęcia z ekonomiki rolnictwa, ekonomiki produkcji rolniczej, ekonomiki i organizacji gospodarstw, zarządzania kadrami, ekonomiki i zarządzania przedsiębiorstwem, przedsiębiorczości w agrobiznesie. Ważnym kierunkiem działalności dydaktycznej Ocenianej były też wykłady i ćwiczenia w ramach studiów podyplomowych: „Rachunkowość i podatki w rolnictwie, Marketing i zarządzanie w agrobiznesie”, a także w ramach studiów rolniczych dla absolwentów kierunków nierolniczych. Zakres tych zajęć był szeroki, obejmował bowiem następujące problemy: podstawy produkcji rolniczej, rachunek kosztów i kalkulacje w rolnictwie, ekonomika gospodarstw rolniczych, ekonomika rolnictwa i marketing artykułów rolnych.

Wyrazem dużego zaangażowania dr Anny Nowak w działalność dydaktyczną na Uczelni było pełnienie funkcji promotora prac dyplomowych zarówno na studiach stacjonarnych jak i niestacjonarnych. W latach 2008-2017 dr Anna Nowak była opiekunem naukowym 133 dyplomantów; w tym 59 magistrów, 60 inżynierów i 14 licencjatów. Oceniana dwukrotnie była opiekunką studentów I roku studiów stacjonarnych na kierunkach rolnictwo i agrobiznes. Warto zaznaczyć, że Jej zaangażowanie w działalność dydaktyczną zostało pozytywnie ocenione przez studentów, którzy wskazali w 2012 r. dr inż. Annę Nowak jako kandydata do nagrody „Złoty kłós” w ramach Dni Wydziału Agrobiainżynierii. Dr Anna Nowak aktywnie włączała się też do organizacji Dni Otwartych Uniwersytetu Przyrodniczego, pracując w zespole przygotowującym warsztaty dla uczniów szkół średnich. Ważnym kierunkiem zaangażowania dydaktycznego Habilitantki był udział w pracach dwóch Rad Programowych; na kierunku: agrobiznes od roku akademickiego 2014/2015, a na kierunku rolnictwo od roku 2009/2010. Dążąc do stałego podnoszenia

kwalifikacji dr Anna Nowak aktywnie uczestniczyła w różnego rodzaju kursach i szkoleniach. Wśród dość dużej liczby szkoleń i kursów na uwagę i podkreślenie zasługują: szkolenie na temat „Eurostat – łatwy i bezpłatny dostęp do statystyk europejskich” oraz kurs dokształcający „Metody statystyczne i wykorzystywanie programów komputerowych”.

Przejawem aktywności Ocenianej w zakresie popularyzowania wiedzy i postaw przedsiębiorczych było uczestnictwo w komisji oceniającej konkursu „Najlepszy pomysł na biznes w obszarze agrobiznesu”, organizowanego przez Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie w latach 2009-2010. W czerwcu 2017 r. dr Anna Nowak była członkiem komisji oceniającej w ramach XLI Olimpiady Wiedzy i Umiejętności Rolniczych, współorganizowanej przez Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Zespół Szkół Rolniczych w Kijanach oraz Komitet Główny Olimpiady przy Uniwersytecie Przyrodniczo-Humanistycznym w Siedlcach. Kolejne przykłady zaangażowania w popularyzowanie wiedzy to współpraca z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego oraz z Wojewódzkim Urzędem Pracy w Lublinie. Efekty tej współpracy to monografia zespołowa pt. „Biogospodarka jako szansa regionów peryferyjnych” oraz współautorstwo artykułu pt. „Sektorowe zróżnicowanie wydajności pracy w województwie lubelskim”. Artykuł ten został opublikowany w czasopiśmie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie „Badania i analizy rynku pracy województwa lubelskiego”.

Dowodem i potwierdzeniem współpracy z doradztwem rolniczym w zakresie popularyzacji wyników badań jest artykuł pt. „Konkurencyjność wynikowa gospodarstw rolnych w Polsce na tle pozostałych krajów Unii Europejskiej w świetle danych FADN”, opublikowany w 2016 r. w Zagadnieniach Doradztwa Rolniczego, z.3(85): 19-30.

Spodziewam się, że dorobek naukowy dr Anny Nowak w zakresie konkurencyjności rolnictwa w przyszłości będzie szerzej popularyzowany wśród doradców i działaczy izb rolniczych, z uwagi na jego znaczenie praktyczne, a także istnienie niszy informacyjnej w tym zakresie.

Niezależnie od powyższej uwagi, dostrzegam dużą aktywność dr Anny Nowak w zakresie upowszechniania wyników badań. Świadczy o tym aktywny i liczny udział w konferencjach naukowych i międzynarodowych, 21 wygłoszonych referatów, a także 2 postery przygotowane w języku angielskim, a prezentowane podczas konferencji na Litwie (Aleksandras Stulgis University Kowno oraz w Jelgavie).

Dr Anna Nowak współpracowała też z Polskim Towarzystwem Agronomicznym (PTA). Na zebraniu Oddziału Puławskiego PTA, które odbyło się w listopadzie 2016 r. w IUNG-PIB w Puławach zaprezentowała referat nt. „Regionalne zróżnicowanie konkurencyjności gospodarstw rolnych w Polsce”. Prowadziła też w 2009 roku cykl szkoleń nt. „Specjalista ds. promocji turystycznej” w ramach projektu „Pracujesz – inwestujesz”. Oceniana była też recenzentem 6 publikacji naukowych złożonych do druku w Zeszytach Naukowych SGGW – Problemy rolnictwa światowego oraz Annales UMCS Sectio E Agricultura. Dowodem powiązania badań Ocenianej z praktyką są aplikacje dwóch produktów:

- 1) Ocena konkurencyjności gospodarstwa rolnego (o lokalnym zasięgu oddziaływania);
- 2) Ocena efektywności gospodarstwa rolnego (o krajowym zasięgu oddziaływania – lata 2015-2016).

Dr Anna Nowak była też współorganizatorem 2 konferencji naukowych, które odbywały się w Lublinie w 2003 i 2005 roku oraz 2 kongresów Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu (SERiA), które także odbyły się w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie w 2008 i 2014 roku. Oceniana jest członkiem Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu od 2006 roku i Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego (od 2013 roku).

Współpracowała z zespołami badawczymi z różnych ośrodków naukowych takich jak: SGGW w Warszawie, Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie (w zakresie FADN).

W okresie 07.09.-10.10.2016 r. odbyła staż naukowy w IUNG-PIB w Puławach, zapoznając się z całokształtem działalności badawczej, wdrożeniowej i upowszechnieniowej tej jednostki oraz z kierunkami i wynikami badań Zakładu Systemów i Ekonomiki Produkcji Roślinnej. Podczas stażu pogłębiła swoją wiedzę na temat miejsca i roli resortowych instytutów badawczych. Zaznajomiła się też z badaniami nad waloryzacją rolniczej przestrzeni produkcyjnej i działaniami na rzecz wdrażania efektywnych ekonomicznie, przyjaznych dla środowiska innowacyjnych technik i technologii produkcji roślinnej. Poznała również zakres i wyniki badań regionalnych IUNG-PIB. Aktywnie

uczestniczyła też w dyskusjach nad rolą oceny ekonomicznej w badaniach rolniczych i regionalizacją rolnictwa w Polsce poznając dorobek IUNG-PIB w tym zakresie.

Jako stały współpracownik IUNG-PIB kilkakrotnie uczestniczyła też w warsztatach i konferencjach organizowanych w ramach programu wieloletniego w Puławach i poza siedzibą instytutu, m. in., w PSW w Białej Podlaskiej.

Wyrazem i dowodem uznania dla działalności naukowej dr Anny Nowak było 5-krotne wyróżnienie Jej nagrodami indywidualnymi JM Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie (4 nagrody II stopnia, a jedna III). Za pracę w różnego rodzaju komisjach i zespołach otrzymywała podziękowania i dyplomy.

Reasumując aktywność i wielokierunkowe zaangażowanie w badania, uczestnictwo we współpracy naukowej krajowej i międzynarodowej, bogaty dorobek dydaktyczny oraz działalność popularyzatorską Habilitantki oceniam pozytywnie.

4. Wniosek końcowy

Zgodnie z artykułem 16 ust. 4 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2016 roku, poz. 882 ze zmianami) warunkami uzyskania stopnia doktora habilitowanego są osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład Autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej oraz istotna aktywność naukowa. W przypadku dr inż. Anny Nowak tą **dyscypliną, mieszczącą się w dziedzinie nauk rolniczych jest agronomia**. Spełniony jest też drugi warunek jakim jest zaangażowanie w sferze nauki.

Wskazane przez Habilitantkę osiągnięcie w aspekcie jego wkładu w rozwój nauk rolniczych oceniam pozytywnie. Uważam, że o takiej ocenie decyduje zdecydowanie pozytywna ocena osiągnięcia naukowego w formie monografii, ze względu na znaczenie i oryginalność sformułowanego problemu, dobór materiałów do badań, zastosowaną metodykę, sposób interpretacji wyników i ich wykorzystania do udowodnienia postawionych hipotez badawczych. Na moją pozytywną ocenę ogólną wpływ mają także znaczenie metodyczne pracy i przydatność praktyczna wyników badań.

Pozytywnie oceniam również pozostały opublikowany dorobek naukowy i aktywność naukową dr inż. Anny Nowak. Badania Habilitantki pogrupowane według 5 głównych kierunków zainteresowań naukowych uważam za wartościowe. Wnoszą one również wkład w rozwój nauk rolniczych i stanowią dobre dopełnienie osiągnięcia głównego.

Podobnie, jak badania uznane za osiągnięcie główne, dotyczą one problemów o dużym znaczeniu praktycznym i teoretycznym. Pozytywnie oceniam działalność Habilitantki w zakresie dydaktyki i popularyzacji wyników badań.

Uważam, że wszystkie warunki i kryteria wymagane w świetle cytowanej Ustawy i Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. przy ubieganiu się o stopień doktora habilitowanego są spełnione, co upoważnia do pozytywnej oceny wniosku.

Biorąc pod uwagę wszystkie uwzględnione w recenzji aspekty oceny stwierdzam, w sposób jednoznaczny, że dr inż. Anna Nowak spełnia wymogi stawiane kandydatom ubiegającym się o stopień doktora habilitowanego nauk rolniczych w zakresie agronomii.

Puławki, 15.01.2018